

Qeverisja e korporatës

Prof. Agron Dida

Përmbajtja

- Objekti qeverisjes së korporatës
- Qasja ndja qeverisjes së korporatës
- Sistemet e kontroleve të brendshme
- Auditimi i brendshëm
- Rreziqet e biznesit dhe
- Vlerësimi i rreziku

Kapitulli:1-1 - Objekti i qeverisjes së korporatës

- Kuptimi dhe objektivat e qeverisjes së korporatës
- Qeverisja e korporatës dhe Teoria e agjencisë

Përkufizimi

- **Qeverisja e korporatës, sistemi me anë të cilit drejtohen dhe kontrollohen organizatat,**
- Bazohet mbi disa lloje të koncepteve përfshirë
 - transparencën,
 - pavarësinë,
 - përgjegjësinë dhe
 - integritetin

Çfarë është qeverisja e korporatës

- Qeverisja e korporatës është një sistem sipas të cilit drejtohet dhe kontrollohen kompanitë (Raporti i Komitetit Cadbury).
- Qeverisja e korporatës është një tërësi marrëdhënieve midis drejtoreve, aksionareve dhe palëve të interesuara në një kompani e cila:
 - parashtron strukturën e objektivave të kompanisë
 - mënyrën e arritjes së këtyre objektivave dhe
 - mënyrën e monitorimit të performancës

Elementët kyç në qeverisjen e korporatës

- vënia në funksion e sistemeve të përshtatshme dhe të mjaftueshme të kontrollit për të **zvogëluar rrezikun**
- **performanca e përgjithshme rritet nëse ka mbikëqyrje dhe menaxhim të mirë**

Elementët kyç në qeverisjen e korporatës

- Ofron një **kornizë që i mundëson organizatës të ndjekë** strategjinë e saj në mënyrë **etike dhe efektive**
- Qeverisja e mirë e korporatës mund të **tërheqë investime të reja**
- **Përgjegjësia** - temë kryesore në të gjithë kornizën e qeverisjes (aksionarëve dhe palëve të interesuar)
- Qeverisja e korporatës përforcon besimin që tregjet kapitale kanë për kompaninë dhe autoritetet tjera

Konceptet e qeverisjes së korporatës

- Drejtësia dhe paanësia
- Sinqeriteti dhe transparencia
- Pavarësia
- Ndershmëria
- Përgjegjësia
- Llogaridhënia
- Reputacioni
- Gjykimi
- Integriteti

Drejtësia dhe paaanësia

- Balanca në mes të dëshirave të drejtorëve dhe palëve të interesuara në kompani:
 - Plotësimi i dëshirave të gjithë personave që kane interes legjitimi në kompani
 - Respektimi i drejtave dhe pikëpamjeve të tyre

Sinqeriteti dhe transparencia

- Dhënia e shpjegimeve nga ana e korporatës ndaj palëve të interesuara
 - Pasqyrat financiare
 - Raportet tjera narrative
- Shpjegimet e dhëna në mënyrë vullnetare
 - Parashikimet e menaxhmentit
 - Konferencat për shtyp
 - Raportet e analistëve
- Shmangia e asimetrisë së informatave
(Krijimi i mekanizmave për dhënien efektive të shpjegimeve.)

Pavarësia

- Raportet mbi qeverisjen e korporatës theksojnë rëndësia e drejtorëve të pavarur jo-ekzekutiv
 - Persona të lirë nga konflikti i interesit
 - Promovojnë interesat e palëve tjera të interesuara
 - Të aftë të kryejnë monitorimin efektiv së bashku me auditorët e pavarur

Ndershmëria

- A ka nevojë për shpjegim?
- Thënja e të vërtetës, dhe
- Aksionarët dhe palët me interes kurr nuk duhet të keqinformohen.

Përgjegjësia

Sipas Raportit të Mbretit të Afrikës së Jugut:

- Menaxhmenti të krijon sistem i cili lejon:
 - Ndërmarrjen e veprimeve korrigjuese, dhe
 - Ndëshkon keq-menaxhimin
 - Menaxheri i përgjegjshëm, duhet të ndërmarrë, sa here që është e nevojshme të gjitha hapat e duhura për ta vendos kompaninë në drejtim të duhur
- çështje për debatim - shtrirja e përgjegjësisë së drejtorëve ndaj personave që ata janë përgjegjës

Llogaridhënja

- Fakti nëse drejtorët japin llogari për pasojat e veprimeve të tyre
- Raporti Cudbury:
 - Bordet e drejtorëve mbajnë përgjegjësi kundrejt aksionarëve
 - Megjithatë përgjegjësia për të punuar drejtë i takon të dyja palëve

Llogaridhënja (2)

- Llogaridhënia e Drejtorëve behet:
 - Përmes ofrimit të informatave cilësore
- Llogaridhënia e Aksionarëve
 - Përmes ushtrimit të përgjegjësisë si pronarë
- çështje debati përsëri -shtrirja e **përgjegjësive të menaxhmentit kundrejt palëve të tjera të interesuara**

Reputacioni

- Mënyra e menaxhimit të reputacionit:
 - varet nga mënyra se si menaxhohen rreziqet që kanosin reputacionin e kompanisë dhe
 - Plotësimin të parimeve të qeverisjes së korporatës
- Ekzistojnë arsye komerciale të mbajtjes së reputacionit të mirë – çmimi i aksioneve

Gjykimi

- Dot te thotë se bordi merr vendime të cilat shtojnë prosperitetin e organizatës
- Anëtarët e bordit duhet të kenë njohuri të mjaftueshme për biznesin

Integriteti

- Raporti Cudbury:
- Integriteti nënkupton të qenurit i drejtë për drejtë dhe i sinqertë në marrëdhëniet afariste.
- Raportet financiare duhet të jenë të ndershme
- Integriteti i raporteve financiare varet nga integriteti i përgatitësve të raporteve

Integriteti

- Dikush me moral të lartë – i përmbahet parimeve pavarësisht prej presioneve
- Integriteti do të thotë te vepruarit në përputhje me parimet e profesionalizmit dhe ndershmërisë
- Qenia i sinqertë dhe i drejt për drejtë në marrëdhëniet me njerëz të ndryshëm
- Ushtrimi i gjykimit nga kontabilistët

Qeverisja e korporatës dhe teoria e agjentit

- Agjenti ose agjencia është çështje shume e rëndësishme për qeverisjen e korporatës meqenëse:
- Drejtoret dhe Menaxherët veprojnë si agjentë për vetë pronarët
- Korniza e qeverisjes se korporatës ka për qëllime të bëjë të sigurt se drejtorët dhe menaxherët përmbushin përgjegjësit e tyre
- **Marrëdhënie e agjencisë** është kontratë në mes të menaxherëve dhe pronarëve

Detyrat e lëna në mirëbesim

- Agjenti është përgjegjës për burimet e përdorura dhe përfitimet e arritura duke punuar në emër të pronarëve
- Sipas ligjeve angleze
 - Drejtorët kanë obligim të punojnë në interes të kompanisë e jo ndaj aksionarëve individual
 - Ushtrimi i fuqive nga drejtorët – vetëm për qëllime të duhura

Bordi i drejtorëve të palëve të interesuara

- Evan dhe Freeman kane argumentuar se menaxhmenti bart mbi vete një marrëdhënie të ngarkuarit me detyre në mirëbesim me palët e interesuar dhe korporatën
- Menaxhmenti përgjegjës jo vetëm ndaj aksionarëve por edhe ndaj korporatës
- Propozim i Evan dhe Freeman
 - Bord te drejtoveve te palëve te interesuar:
 - Secili grup nga je përfaqësues
 - Dhe përfaqësuesi i vete kompanisë

Kryerja e detyrave

- Agjenti ka obligim kontraktual për të përmbushur detyrat tij për te cilat kanë rënë dakord.
- Me një kundër shpërblim
- Agjenti i cili nuk paguhet nuk është i detyruar të përmbushë detyrat kontraktuale.
- Agjenti ka të drejtë të refuzoj kryerjen e veprimeve jashtë-ligjshme

Bindja

- Agjenti vepron në përputhje me udhëzimet e drejtorit
- Përderisa janë ato te ligjshme dhe te arsyeshme
- Për aktet jashtë ligjshme agjenti ka te drejt te mos bindet.

Aftësitë

- Agjenti duhet të ruaj standarde të aftësisë dhe kujdesit që pritet prej një personi në profesion.

Agjencia nga perspektiva e qeverisjes së korporatës

- Agjencia është një çështje e rëndësishme e korporatës për shkak të mbizotërimit të kompanive me aksionet të përbashkëta
- Për kompanitë e mëdha është bërë ndarja e pronësisë së kompanisë prej menaxherit të saj:
 - Pronarët = Drejtorët
 - Menaxhmenti = Agjentët
 - Aksionarët nuk kanë të drejtë të inspektojnë Pasqyrat Finciare, parashikimet, por informohen nga raportet vjetore etj

Problemi i agjentit

- Problemi i agjentit ne kompanitë me aksione te përbashkëta del ne pah nga fakti i paaftësisë së pronarëve që vetë të udhëheqin biznesin.
- Ata mbështeten mbi agjentë të cilët menaxhojnë kompaninë për ta.
- Ndarja e pronësisë nga menaxhmenti mund të krijojë probleme nëse drejtorët keqpërdorin besimin e përftuar
- Nëse drejtorët ndjekin interesat e tyre
- Mënyrë e ndryshme e qasjes ndaj rrezikut

Kostot e agjencisë

- Kostoja e agjencisë dalin ne pah nga përpjekjet që bëjnë drejtorët (pronarët) për të monitoruar aktivitetet e agjentëve dhe mund shihen:
 - në terma monetare ose
 - koha qe konsumohet gjate monitorimit

Bashkërendim i interesave

- Përputhja midis objektivave të agjentëve dhe objektivave të organizatës si një e tërë
- Mund të arrihet përmes:
 - Paga ose shpërblime në funksion të fitimit
 - Shpërblim me aksione
 - Kompensim përmes planeve të aksioneve (blerja e aksioneve me çmim fiks pas një date të caktuar)

Rreziqet e skemave të shpërblimit

- Masatë e tilla bartin me vete edhe rreziqe si:
 - Metodatat e kontabiliteti kreativ (shtrembërim i performancës së kompanisë)
- Një qasje alternative është monitorimi i menaxherëve përmes
 - Auditimit të menaxherëve
 - Kërkesa për raporte shitesë
 - Monitorimi rritë koston e agjencisë

Teoria e kostos së transaksionit

- Bazohet mbi punën e Cyert dhe March
 - Mënyra se si **organizohen ose qeverisen kompanitë** përcakton edhe mënyrën e ushtrimit të kontrollit mbi transaksionet e ndërmarra
 - Kryen vet sa ma shumë transaksion për të reduktua pasiguritë. Për ta arrit këtë, kompania tenton Integrimin vertikal (çmimet, kontakti me furnitor...